

1. Arsenaal, 2. Raadhuis, 3. Rozemarijnstraat, 4. D'Orangemolen, 5. bastion Groningen, 6 Bastion Overrijssel, 7. Wachthuis bij de landpoort, 8. Kruithuis Bastion Friesland, 9. Kruithuis Bastion Utrecht, 10. Koepelkerk, 11. Mauritshuis en affuitenloods, 12. Bastion Friesland, 13. Bastion Holland, 14. Bastion Gelderland

Willemstad

Geschiedenis en bezienswaardigheden

Korte geschiedenis

Het stadje Willemstad in het meest noordwestelijkste puntje van Noord-Brabant is vernoemd naar de Vader des Vaderlands Willem van Oranje en ingericht door diens zoon prins Maurits.

De basis voor Willemstad is rond 1564 gelegd. Het gebied werd ingepolderd in opdracht van Jan IV van Glymes, markies van Bergen op Zoom, waarna het dorpje Ruigenhil ontstond.

Zijn opvolger Jan van Wittem koos in 1581 openlijk de zijde van de Spanjaarden. Ruigenhil werd hierdoor in 1581 aan Willem van Oranje geschonken als compensatie voor de bezittingen die hij in de Tachtigjarige oorlog was kwijtgeraakt. Willem van Oranje laat Ruigenhil vervolgens versterken tot een vesting om Holland te beschermen tegen de Spanjaarden.

Zijn zoon Maurits noemde het plaatsje Willem's stad, verleende het stadsrechten en breidde tot 1603 de vesting verder uit. Willem van Oranje werd in de zomer van 1584 vermoord, waarna zijn zoon; Prins Maurits de leiding overnam van Willemstad.

In de eeuwen daarna doorstond Willemstad in 1793 een beleg door de Fransen, maar werd overgegeven na de val van Bergen op Zoom. In 1809 werd Willemstad bezocht door koning Lodewijk Napoleon. Zijn broer keizer Napoleon kwam naar ook naar Willemstad en zag de strategische ligging van het vestingsstadje voor de kustverdediging. Hij gaf in 1811 de opdracht tot het bouwen van een nieuw buskruitmagazijn en enkele kleinere aanpassingen aan de vesting. Ook liet Keizer Napoleon in datzelfde jaar nieuwe forten bouwen rond de vesting, waaronder Fort Sabina en Fort de Hel.

Pas in 1926 werd Willemstad als vesting opgeheven. In 1970 is het oude stadje aangewezen als beschermd stadsgezicht en sindsdien trekt het historische Willemstad met haar jachthaven veel toeristen en dagrecreanten aan.

Jan van Glymes

Arsenaal

In een vestingstad is uiteraard behoefte aan een gebouw voor de opslag van wapentuig. Reeds in 1590 was er reeds sprake van een arctionaelhuys, ook wel 's Lands Magazijn genaamd. Dit werd in 1627 vervangen door een nieuw arsenaal. Dit laatste nu raakte op zijn beurt in verval. Een nieuw en groter arsenaal werd gebouwd in 1792, naar een ontwerp van Philip Willem Schonck.

Nadat de vesting Willemstad in 1926 was opgeheven werd het Arsenaal nog geruime tijd gebruikt voor de opslag van militaire goederen. Eind jaren '60 van de 20e eeuw werd het echter aan een particulier verkocht, die het liet restaureren en er een carillon op plaatste. In 1973 was de restauratie voltooid en sindsdien wordt het gebouw voor sociale en culturele activiteiten gebruikt.

Het Raadhuis

Het raadhuis stamt uit 1587 en is net als vele andere gebouwen in Willemstad deels door Prins Maurits gefinancierd. Prins Maurits eiste daarvoor dat het raadhuis tevens als kerkgebouw zou dienen (de koepelkerk was er immers nog niet). Tot 1973 is dit monument in gebruik geweest als gemeentehuis. De gemeente Moerdijk heeft het gebouw in 1999 verkocht aan een particulier.

Naast Raadhuis en kerk werd het gebouw ook gebruikt als rechtbank. Op de zolder was een graanopslag voor het geval van een belegering en de kelder werd gebruikt als vleeshal, waag en onder de toren bevond zich de gevangenis. Het torenkamertje gebruikte Prins Maurits voor het opbergen van zijn papieren.

Let ook eens op de open pui met het stergewelf in de toren. Dit was de zogenaamde roepstoel en werd gebruikt om 'boeren, burgers en buitenlui' op de hoogte te brengen van de door de overheid opgelegde besluiten en mededelingen.

Boven de hoofdingang vindt u drie wapens. Aan de rechterzijde het wapen van het geslacht Van Glymes, in het midden het wapen van Prins Maurits en links het wapen van de voormalige gemeente Willemstad.

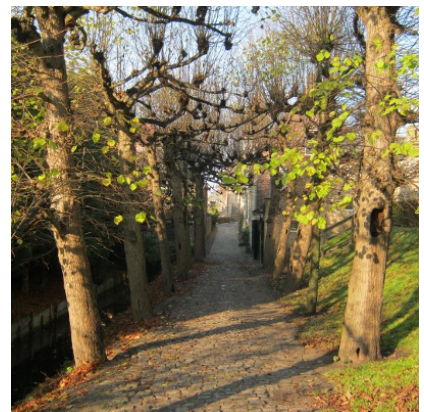

Rozemarijnstraat

Het Rozemarijnstraatje vindt u vlak bij D'orangemolen achter de Raadhuisstraat. De straat verwijst naar de "dames van plezier", de zogenaamde Rozemarijntjes.

De huizen in dit laantje zijn gebouwd rond 1622 in opdracht van Prins Maurits, zij deden dienst als soldatenhuisjes. Voordien woonden de soldaten bij gezinnen in. Nu de soldaten hun eigen onderkomens hadden, kwamen de 'Rozemarijntjes' op hen af.

Naast de voormalige soldatenhuisje is de helft van deze oude straat is aan beide zijden omzoomd door prachtige oude lindebomen.

D'Orangemolen

D'Orangemolen is te vinden aan de Benedenkade 1 in Willemstad. Het is een bijzonder grote ronde molen die al van kilometers afstand te zien is. Deze stenen korenmolen (bovenkruier) die in 1734 in opdracht van de Nassause Domeinraad werd gebouwd voor 8.000 florijnen.

Ook deze molen was vroeger van de Prinsen van Oranje. Prins Maurits verpachtte de molen aan de molenaar die het meeste bood. Men noemde deze molen de dwangmolen, omdat alle Willemstadse boeren verplicht waren hun graan bij d'Orangemolen te laten malen.

De molen is particulier eigendom en in gebruik als woning. De molen is in 1999 gerestaureerd, waarbij ook de wieken weer terug zijn aangebracht. In 2004 heeft de molen voor het eerst sinds 40 jaar weer gedraaid.

Wachthuis bij de Landpoort

Het huidige wachthuis bij de Landpoort is gebouwd in 1953, nadat het oorspronkelijke wachthuis tijdens WOII zo zwaar beschadigde raakte, dat het in 1951 gesloopt is.

Het oorspronkelijke wachthuis bij de Landpoort dateert van 1760 en had een verdieping en een wachtgang met twee bogen. In het gebouw was het geniebureau gevestigd.

Het huidige wachthuis is in dezelfde stijl herbouwd en in gebruik genomen als brandweerkazerne. Op dit moment doet dit gebouw nog steeds dienst als Brandweerkazerne.

Het Kruithuis

Het Kruithuis is -zoals de naam al doet vermoeden- een buskruitmagazijn. Het is gebouwd in 1811 in opdracht van Keizer Napoleon toen hij het vestingstadje Willemstad bezocht.

De zijmuren van het Kruithuis zijn maar liefst 2,85 meter en voorzien van een ingenieus ventilatiesysteem. In de kelders van het Kruithuis werd het regenwater opgevangen en bewaard voor het garnizoen.

Het buskruitmagazijn is vanwege het ontploffingsgevaar aan de rand van Willemstad bebouwd op bastion Utrecht, waarvan de wal ter bescherming ook is verhoogd.

In de tweede wereldoorlog is het Kruithuis door de inwoners van Willemstad nog gebruikt als schuilplaats tijdens de artilleriebeschietingen door de Engelsen op Willemstad.

Het op het bastion Utrecht gelegen Kruithuis is een rijksmonument.

De Koepelkerk

De Koepelkerk ligt in het centrum van de Kerkring.

Deze kerk stamt uit 1607 en is de eerste kerk in Nederland die voor de protestantse eredienst is gebouwd en daardoor ook model werd voor vele latere protestante kerken.

Prins Maurits heeft de bouw van de kerk gesteund met 7000 gulden, maar wenste daarvoor wel dat de kerk in een ronde of achthoekige vorm werd gebouwd (centraalbouw).

Tijdens het beleg van de fransen in 1793 en in de Tweede Wereldoorlog heeft de kerk zware schade opgelopen. In 1950 was de kerk hiervan op een haar na weer helemaal gerestaureerd, toen er brand ontstond, waarbij alleen de muren van de kerk overeind bleven staan.

Men noemt dit centraalbouw. De kerk is gebouwd zonder krans van kapellen en zijbeuken. Niet het altaar maar de kansel moest het middelpunt zijn.

Willemstad heeft de Koepelkerk in de loop der jaren herbouwd en in 1996 is de kerk van binnen en van buiten opnieuw gerestaureerd.

In de gebrandschilderde ramen van de kerk treft u de wapens aan van de provincie Noord-Brabant, de Burgerlijke gemeente Willemstad, Polder de Ruigenhil, Polder Heijningen, Huis van Oranje, Jan IV van Glymes en het zegel van de Nederlands Hervormde(nu:Protestante) gemeente.

De kerk is te bezichtigen en ook rondleidingen en het beklimmen van de toren is mogelijk. Zie de website van Stichting Vrienden van de Willemstadse Koepelkerk voor meer informatie en de openstellingstijden of kijk op www.uitinwillemstad.nl

Het Mauritshuis

Het uit 1623 stammende Mauritshuis is een jachtslot en buitenverblijf dat in opdracht van prins Maurits is gebouwd. Dit rijksmonument heeft door de eeuwen heen verschillende functies gehad, waardoor het ook steeds weer een andere (bij)naam kreeg.

Princehof

Oorspronkelijk heet dit in 1623 gebouwde monument Princehof. Het is in opdracht van Prins Maurits als jachtslot en buitenverblijf gebouwd onder leiding van bouwmeester Willem Arentssen van Salen uit Den Haag. Het gebouw heeft twee identieke trapgevels en is een mooi voorbeeld van de Hollandse Renaissance architectuur.

Gouvernement

Toen Prins Maurits in 1626 gestorven is, is de ambtswoning overgegaan naar de militaire gouverneur; de hoogste militaire bevelhebber van de vesting. Het gebouw werd toen ook wel het Gouvernement genoemd. De Gouverneur verbleef hier tot 1795, waarna heeft het nog enkele jaren gediend als woning voor militaire en burgerlijke functionarissen, maar doordat het gebouw in verval raakte, werd het alleen nog gebruikt als opslagplaats. In 1823 is bovendien een deel van de achtervleugel gesloopt.

Infermerie

Na 1830 kreeg het gebouw weer een andere functie; het werd ingericht als militair hospitaal. De zolder werd een Rijkspostduivenstation en van 1906 tot 1954 werd het huisgebruikt als Marechaussee-kazerne. Na het vertrek van de militairen werd in het gebouw een aantal gezinnen gehuisvest.

Stadshuis

In 1972 en 1973 heeft er een grote restauratie plaatsgevonden, waarbij onder meer het sinds 1823 ontbrekende achtervleugel weer is herbouwd.

Na deze restauratie is in 1973 het Mauritshuis benoemd als stadhuis voor de gemeente Willemstad. Deze functie heeft het gebouw vervuld tot eind 1996 toen Willemstad vanwege de gemeentelijke hereniging opging in de Gemeente Moerdijk.

Rondom het Mauritshuis

Op het plein voor het Mauritshuis is een mozaïek aangebracht in de vorm van het stadswapen.

Naast het Mauritshuis staat de voormalige affuitenloods, waar vroeger stonden de onderstellen van de kanonnen stonden.

Achter het Mauritshuis staat de voormalige brigadierswoning. Het is een rechthoekig uit bakstenen opgetrokken gebouwtje met twee trapgevels.

Dit gebouwtje is via een corridor verbonden met het hoofdgebouw.

Monumenten rond het gebouw:

De beeldengroep is een herinnering aan de afgeslagen belegering van Willemstad door de Franse troepen in 1793 herinnert.

Een monument herinnert aan de mobilisatie van de in de Eerste Wereldoorlog gelegeerde militairen. Ook is er nog een klein monument op het grasveld voor hen die vielen tijdens de Tweede Wereldoorlog.